

Az előré<sup>t</sup> sem,  
az utána<sup>t</sup> sem tudom.

Rég volt, akkor még nem éltem.

Elvitték, meghalt  
Tab községben, Somogy megyében.

Hogy miért *úgy* történt,  
azóta se értem.

Balla D. Károly

---

## EGY SEMMIVEL KI NEM TÜNTETETT HELY

Megszorította a karomat, és sívítva azt suttogta, most löni fognak ránk. Magam sem értettem, miért nem ijeszt meg veszély, miért jut helyette eszembe, hogy az előszobában alighanem elfelejtettem lekapcsolni a villanyt.

Tíz perccel ezelőtt még a szobánkban álltunk némán az ablak előtt. Alkonyodott, a templom fölött még világos volt az ég, de a téren már összesűrűsödött a sötétség, és nem lehetett kivenni azoknak az egyenruhásoknak és civileknek a vonásait, akik követhetetlen útvonalakon haladtak sietve vagy kimért lassúsággal, olykor meg-megálltak, aztán tovairamodtak, néha meg mintha valaminek nekiütköztek volna, hogy elpattanva az ellenkező irányba lóduljanak ismeretlen céljaik felé. Felülről a tér egésze a mikroszkópban megfigyelhető kaotikus mozgás képét idézte: a láthatatlan molekulák látható szemcséket lökdösnek. Álltunk az ablaknál, és a sötétítő függöny résén át figyeltük a téren zajló – illetve éppen hogy nem zajló – eseményeket, és úgy ítéltük meg, talán most lemerészkedhetünk. Láttuk ugyan az egyenruhásokat, de úgy tűnt, nincs parancsuk semmilyen rendcsinálásra, maguk is részesei az általános káosznak: nem sorakoztak fel, nem alkottak semmilyen alakzatot, csapódtak helyről helyre, összegyűltek és elváltak egymástól, minden ésszerűség nélkül időnként futásnak eredtek, hogy aztán tétlenül ácsorogjanak azon a helyen, ahová roppant siettek.

Menjünk el hozzá, mondta, miután reggel óta hiába próbálkozott a telefonnal. Nem láttam semmilyen különleges okot arra, amiért maradnunk kellene. Ha úgy adódik, amúgy is bármikor ránk törhetik az ajtót, gránátot dobhatnak be az ablakon, vagy kifüstölhetnek innen bennünket, a lakásunk semmivel sem biztonságosabb, mint a tér vagy az utcák, ott legalább nem vagyunk egyedül, ott legalább mások szeme láttára történik, ha történik valami.

Kicsit még álltunk az ablaknál, hallgatóztunk, nem érkezik-e valahonnan lövések zaja, nem dübörögnek-e a közelben katonai járművek, nem harsannak-e vezényszaz-

vak – de minden csendes volt, csak a meg-megéledő szél rezegtette meg néha a keretben az üvegtáblát. Felvettem a köpenyemet, és az ajtó felé indultam. Halkan követtem, és amikor a biztonsági láncot akartam kiakasztani a horogból, hátulról vállamra tette a kezét. Megfordultam. Váratlanul megölelt, és hevesen csókolni kezdett, ami meglepett, de jól is esett egyben, annak ellenére, hogy nem találtam rá pontos magyarázatot. Az elmúlt napokban többször is voltunk közvetlen életveszélyben, a tüntetésen a tévé épülete előtt vagy a pogrom éjszakáján, de sem előtte, sem közben, sem utána nem érzékenyültünk el, egyszer sem érezte úgy egyikünk sem, hogy egymás kezét fogva vagy összeölelkezve kellene elviselhetőbbé tenni félelmünket. Nem álltam ellen, visszacsókoltam, és közben éreztem, teste meg-megremeget.

Amilyen hirtelen tört rá az érzelem, el is úgy fojtotta, épp hogy el nem lökött magától, és már nyúlt is a kabátjáért. Kinyitottam az ajtót. Mielőtt kiléptünk, rutinosan lekattintottam a kapcsolót. Nem mintha égett volna a villany az előszobában: hosszabb ideje szünetelt az áramszolgáltatás. A lakás többi kapcsolójához nem is tudom, mikor nyúltunk utoljára: azokban a helyiségekben, amelyeknek ablaka volt, eleve nem gyűjtöttünk fényt esténként, az előszoba kis égőjét viszont bekapcsolva tartottuk, az jelezte, ha vége lett az áramszünetnek, vagy ha egy új elkezdődött.

A lépcsőházban, mielőtt a szabadba kiléptünk volna, újra hallgatóztunk egy keveset, aztán én kilazítottam a szarufát, amellyel minden este betámasztom a bejárati kaput. Azon, hogy a feszítéket most is a helyén találtam, nem csodálkoztam különösebben, úgy látszik, a többi lakó is célszerűnek találta óvintézkedésemet. A további lehetséges következtetéseket, hogy egy teljes nap alatt senki sem hagyta el a házat, vagy hogy már mindenki elmenekült, elvettem mint egyáltalán nem valószínűt. Résnyíre tártam a kaput, épp hogy kiférjünk rajta. Erős szél kapott a köpenyembe, megperdítette az alkonyati fényeket, úgy tűnt, mintha a tér sarkait is egy kicsit felkunkorította volna: a burkolati kockakövek rajzolta perspektíva ellenszegült az euklideszi geometriának, eltorzulva egymásra csúsztak a betüremkedő és feldudorodó síkok.

Az utca, amelyen hozzá indultunk volna, a túloldalon nyílt, így hát el kellett döntenünk, átvágunk-e a nyílt területen vagy az épületek mentén megkerüljük a teret. Az utóbbi mellett döntöttünk, nem sietős, de határozott léptekkel elindultunk karonfogva, szemünk sarkából figyelve a hol közeledő, hol távolodó egyenruhásokat és civileket, akik láthatólag tudomást sem vettek rólunk. Szerettem volna, ha mielőbb a szélő házsor mentén feketéllő tuják takarásába érünk, de alig tettünk pár lépést, amikor megszorította a karomat, és siketítő élességgel azt súgta a fülembe, most lőni fognak ránk. Vajon kikapcsoltam-e a villanyt az előszobában, riadtam meg a gondolatra, de nem tűnődtem azon, most miért éppen ez aggaszt, már vontam is magam mögé inkább önkéntelenül, mint tudatosan, hiszen pontosan tisztában voltam vele, hogy testem aligha védheti meg: fél fejjel alacsonyabb és jóval soványabb vagyok nála, „kilóg” mögülem. Eközben lázasan fürkészni kezdtem a teret: honnan érkezhetsz a támadás, hol lehet az a veszélyforrás, amelyet sem ablakunkból, sem a kapuban vizsgálódva nem láthattunk. Hiába meresztettem a szemem a mindinkább összeálló sötétségben, semmi különösöt nem láttam. Az egyenruhások mindegyikénél volt ugyan fegyver, de közel s távol senki sem akadt, aki leakasztotta volna a válláról géppisztolyát, vagy marokra fogta volna revolverét. Nincs semmi baj, súgtam én is, és meghökkenem azon, hogy az övéhez hasonlóan az én hangom is metszőn sipít bele a csendbe. Megéreztem, hogy egész testemben reszketni kezd, és sejtettem, most már nem sikerülhet megnyugtatnom. Bármivel próbálnám is csillapítani, egy perc múlva hisztériás zokogásba kezd, haját tépi, véresre harapja az ajkát. Szerettem volna mindennek elejét venni, megpróbáltam

hát szembefordulni vele, hogy a levegőbe emeljem és a karomban hazavigyem, de ő görcsösen markolta mindkét kezével derekamon a köpenyemet, és mindenáron a hátam mögött akart maradni. Tettünk néhány idétlen tánc lépést, aztán beláttam, erőlködéssel csak felgyorsítom a folyamatot, inkább megálltam hát, erősen megvetetem a lábamat, és amennyire képes voltam rá, kihúztam magam. Ne félj, súgtam ismét bántó süvöltéssel, majd a lehetetlen helyzetbe beletörődve vártam a fejleményeket. Arra gondoltam, ha a korábbi esetek logikája érvényesül, akkor most a fiunk elfuserált életét fogja zokogva felidézni, nem pedig az elmúlt napok tragédiáit. Amikor elvették a tanszékét, akkor a földrengésben odaveszett barátainkat siratta el, az apja temetésén a megszüntetett tanszék miatt hisztériázott, amikor Dénessel a baj történt, akkor az apja halála miatt jajveszékelt.

Nem tudni, meddig álltunk ott a tér semmivel ki nem tüntetett egyik pontján. Változtatlan makacssággal fogódzott hátulról a köpenyembe, és én kezdtem elveszteni a türelmemet. Valahonnan a tarkóm felől érkezett a tehetetlen düh, lassan előntötte az egész koponyámat, elszorította nyakamon az ütőereket, sárral töltötte fel a tüdőmet, ránehezedett a gyomromra, leszívárgott a lábamba, hogy én is reszketni kezdjek. Nem tudtam, kire, mire haragszom jobban. Erre a síkjából kifordult ostoba világra, amelyben már soha nem fogom kiismerni magam, vagy a távolban feketéllő tujákra, ahogy elérhetetlen távolból kecsgetettek feketeségükkel. Az áramszünetre, a megzörrenő ablaktáblára vagy magamra-e, aki nem tudom, lekapcsoltam-e a villanyt az előszobában, s akinek most nem kellene itt állnom ezzel az idegen nővel a hátamban, ha megmaradtam volna kis vidéki újságírónak, ha nem hagyom, hogy főszerkesztő urat csináljon belőlem csak azért, hogy egyenrangú legyek vele, hogy ne legyen kisebbségi érzésem, pedig tudhatta, képtelen vagyok elvezetni egy szerkesztőséget, mégis kieszközölte a kinevezésemet, miért is mentem bele, hogy hamarosan megszegyenülve kelljen kérnem, hadd legyek inkább csak helyettes, aztán az újabb megkíséretés, vállaljak néhány órát az egyetemen, adjam a fejem kutatómunkára, írjak tanulmányt, szerezzek tudományos fokozatot, alig tettem le a pontot a disszertációm utolsó mondata végén, már vitte is a kiadóba, hogy könyv alakban is megjelenjen, mindenki megtudhassa, micsoda férje van neki, én meg hagytam, gyöngébb pillanataimban talán magam is elhittem, hogy szerkesztő, előadó, kandidátus vagyok, nem pedig az, aki valójában: vidéki újságírócska, aki nagy lelkesedéssel megírja, ha a helybéli nőegylet összejövetelt tart, vagy a testvérváros tűzoltózenekara térzenét ad valamelyik államünnepen. Vagy mégis rá haragudtam jobban, aki itt reszket a hátam mögött, aki nem engedi el a köpenyemet, és aki azzal, hogy mindenáron magához akart emelni, éppen ezzel tett szorongóvá, komplexusossá, dehogy gondoltam én azelőtt, hogy az egyetemi tanszékvezető külön ember lenne, mint a talpraesett vidéki zszurnaliszta, mindkettő a helyén van, mindkettőt pontosan tudja, mi a dolga, mi a szerepe, és ennek a szerepnek maradéktalanul eleget is tud tenni, nem úgy, mint én szerkesztőként, óraadóként, kutatóként, dehogy voltam képes a titulusaimnak megfelelni, csak bukdácsoltam, vergődtem, és ekkor már valóban érezni kezdtem, hogy hitványabb, tehetségtelebber vagyok, mint ő, ő, akinek nem én, hanem Edit lehet a méltó társasága, Edit, a jótévőnk, aki addig-addig segítgetett minket magas állami pozíciójából, míg azon vettük észre magukat, hogy már az ő odaírtai pártérdekeit szolgáljuk idehaza, hogy már nem merünk neki ellentmondani, hogy úgy táncolunk, ahogy ő füttyöl, mert ha nem, akkor fuccs az akadémiai ösztöndíjnak, az alkotóházi beutalóknak, a jól fizető vendég tanári meghívásoknak, hát szolgáltuk, megtettük hálából és érdekből, Edit csak ideszólt telefonon, és mi már intézkedtünk és nyilatkoztunk és tiltakoztunk és aláírást gyűjtöttünk, mikor

mit kellett, és maradt is volna minden így, hiába fogtam gyanút, hogy másfajta érdekek, másfajta vonzódások is működnek itt, hiába vettem észre, hogy minden hosszabb távolléte után, ha Edittel volt előadókörúton vagy alkotóházban, hazatérve egyre zavartabb, egyre többet iszik, mind gyakrabban tör ki hisztériás zokogásban, és velem szemben is mindig elutasítóbb egy fokkal – elhessegettem a gyanút, mert amit elképzelttem, az elképzeltetetlen volt, és maradt volna minden annyiban, ha egy hajnalon fel nem ver azzal az álmomból, hogy el akar válni tőlem, nem bírja tovább az alakoskodást, és mire kitöröltem a szememből az álmod, már el is mondta, minden igaz, amit Editről meg őrá hallottam, hiába értetlenkedtem, hogy nem hallottam semmit – mert hát valóban nem –, ő már ki is osztott, nálam pipogyább férfit nem ismer, hajlandó lennék rajta egy nővel megosztotni. Vagy mégis Dénesre haragudtam a legjobban, aki reggel óta nem veszi fel a telefont, aki, amikor megtudta, hogy elválunk, és ráadásul mi okból, ki miatt, akkor felforgatta a maga életét, kirúgta az éppen aktuális sokadik nőjét, otthagya az állását, összetörte a kocsiját, aztán részegen kiugrott a légnylakása negyedik emeleti ablakából, alig volt hihető, hogy csak a két lábát törte el, persze az anyja akkor is éppen Edittel volt, rohant haza fejvesztve, felébredt benne az oly sokáig szunnyadó anya, ült napokig a kórházban az ágya szélén, az a hülye kölyök pedig megzsarolta, ígéretét vette, hogy felszámolja azt a kapcsolatot, hogy nem válik el, hogy velem marad, mert én is gyenge vagyok, mint ő, mert mindketten belepusztulunk, ha elhagy minket.

Ahogy az imént még világos ég a fényét, úgy vesztettem el türelmem után a dühömet is, csak álltam valami idétlen terpeszben, mereven, hogy csimpaszkodásával ki ne mozdítson egyensúlyomból, düllesztettem a mellemet, szélesre feszítettem csapott vállamat, hogy eltakarjam a láthatatlan veszély elől, hogy bátornak tessek előtte, és ne féljen, hogy ne kezdjen hisztérikus zokogásba sem a földrengésben odaveszett barátok, sem a felszámolt tanszék, sem az apja halála, sem a fiunk elfuserált élete miatt, és csöndben arra gondoltam, az lenne a legjobb, ha most valóban lőnének ránk, akkor végre okom lenne összeroskadni, ráborulni a tér hűvös kövére, nem kellene ebben a lehetetlen pózban feszítenem, hátamban a görcsösen köpenyembe kapaszkodó idegen nővel, az egyetlen emberi teremtménnyel, akinek az idegenségéhez közöm lehetett, aki kibérelte velem született magányomat, aki többnek gondolt, mint ami vagyok, s akit emiatt egyformán szeretnem és gyűlölnöm olyan természetes volt, mint más számára az, hogy a tűz mellett melegedjen, a vízben pedig megfürödjön, és ne latolgassa azt, mi égethetné halálra, és mibe fulladhatna bele.

Megpróbáltam hátranyúlni, megfogni a kezét, lefeszíteni a köpenyemről, hogy végre szembefordulhassak vele, de nem sikerült.

Ekkor valahol eldőrdült egy fegyver. Nem lehetett megállapítani, a közelben csattant-e vagy távol, a sötétség hozta-e mellénk vagy a szél vitte messzire, a szemközti homlokzatok verték-e vissza vagy a síkjukból kiemelkedő kockaköveken pattogott-e idáig, netán a tuják súlyos gomolyai szívták magukba napokkal ezelőtt, és most jött el az ideje, hogy beleleheljék az estébe.

Hirtelen elengedett, és én igazán nem tudhattam, nem azért-e, mert találat érte. Mielőtt hátrafordulhattam volna, ő került meg engem, már szemben állt, és ijedten fürkészte az arcomat. Megráztam a fejemet, nem, nem esett bajom. Menjünk haza, mondta suttogás nélkül, mégis alig hallottam a hangját, inkább csak a szájáról olvastam le a szavakat. Bólintottam. Elindultunk úgy, ahogy jöttünk, karonfogva, határozott, de nem siető léptekkel.

Besurrantunk a kapun, én a szálfával belülről kitámasztottam, aztán felbotorkáltunk a lépcsőn: itt már szurkosan sűrű volt a sötétség. A kulccsal sokáig bajlódtam a lakásunk ajtajában, míg végre betaláltam a zárba.

Alighogy beléptünk, azonnal a telefonhoz ment, kitapogatta a számokat, de most is hiába próbálkozott. Felkattintottam az előszobában a villanykapcsolót – nem történt semmi, de elégedetten nyugtáztam, hogy távozásunkkor nem felejtkeztem meg róla –, aztán a szobában az ablakhoz léptem, hogy a sötétítő függönyt ellenőrizzem, mielőtt gyertyát gyújtok. Előbb persze kinéztem. Homlokomat a hűvös üveghez kellett tapasztanom, hogy valamit is lássak. A téren talán valamivel kevesebben voltak, és most már nem lehetett az egyenruhásokat a civilektől megkülönböztetni. Ugyanakkor úgy tűnt – aligha tudtam volna megmondani, ezt mire alapozom –, hogy a korábbi kaotikus mozgás rendezettebbé vált. Továbbra sem sorakoztak sehol, nem álltak alakzatba az emberek, nem épültek ki észrevehető útvonalak, egyik irány, oldal vagy hely sem kapott kitüntetett szerepet, mégis mintha most értelmet nyert volna a sok helyváltoztatás, mintha létezett volna valami titkos, számomra kiismerhetetlen tervrajz, amelynek vonalai mentén haladnak, csomópontjaiban pedig megállnak a sötét foltok, elfogadván és beteljesítvén egy roppant struktúra érvényességét. Ehhez a meg nem ragadható rejtett hálózathoz képzett háttérrel a mögülem folyamatosan érkező hang: a kifutott telefonhívás vég nélkül ismétlődő bűgásai.

Gondosan összehúztam a függönyt, indultam, hogy gyertyát gyújtsak. Már az előszobában voltam, kotorászva kerestem a gyufát a tükör alatti polcon, amikor megértettem, hiába eresztette el a köpenyemet ott a téren, hiába jöttünk vissza a lakásba, hiába támasztottam ki a kaput a szarufával, akasztottam be a biztonsági láncot, húztam össze a sötétítő függönyt – most mégis ki fog rajta törni a hisztéria, szinte láttam, ahogy kezében a telefonkagylóval előbb reszketni kezd, aztán hangos zokogásban tör ki, haját tépi, ajkát harapja, és én tehetetlen leszek, mert sem elvinni, sem marasztalni nem tudom, mert nem látom a megoldást, nem ismerek távlatokat, járható kiutat, nem találok a rejtőzködő veszélyt, nem olvastam a forgatókönyvet, nem találtam meg a kellő paragrafust, nincs mentelmi jogom, diplomata-útlevellem, titkos bankszámlám, golyóálló mellényem, páncélautóm, mentőcsónakom, biztonsági övem, önvédelmi fegyverem, alvilági kapcsolatam, nem oltottak be a fertőzések ellen, nem nyílik az ejtóernyő, nem kaptam kiképzést, nincs túlélőcsomagom, oxigénpalackom, nem ültettek méregkapszulát a fogamba, nem, nem vagyok felkészítve erre az egészre, vidéki újságíró vagyok, aki elvesztette a fonalat, aki megfeneklett a zátonyon, akinek nincsenek kilátásai, mert kibillent térből és időből, aláhullott a semmibe, beszippantotta a fekete lyuk, és visszaköhhögte a nirvána ide, egy semmivel ki nem tüntetett helyre, ebbe a lakásba, az egyenruhások és civilek járta tér fölé, az elsötétítésbe, a világvége fővárosába, e mellé a hisztériás nő mellé, aki most jajveszékélni fog a földrengésben elvesztett barátok vagy a megszüntetett tanszék miatt, elsiratja halott apját és a fia elfuserált életét, vergődve felidézni a tüntetést a tévé épülete előtt, a pogrom éjszakáját, az eldördült fegyvert pár lépésre a tujáktól – nem, nem akartam hallani, nem akartam tudni róla, minden porcikám tiltakozott ellene, az egész ellen, ami körbevesz, ami vagyok és ami történik velem.

Ekkor hirtelen felgyulladt a hátam mögött a villanygő. Vége az áramszünetnek. Megfordultam, hunyorogva belenéztem a fénybe. Aztán odanyúltam a kapcsolóhoz, és azzal az illúzióval, hogy megfontoltan cselekszem, magamra kattintottam a sötétséget.